

Deu raons per superar la crisi amb independència

VISTA PRÈVIA

Actualment l'independentisme ja no és un tema tabú. En poc temps hem vist com passava de ser el centre del debat d'un grup reduït i extremadament polititzat, a ser present en tots els àmbits de la societat. I si això és així, és perquè l'independentisme ha sabut incorporar nous arguments, al marge dels purament identitaris. D'aquests nous arguments destaca la fortalesa del discurs socioeconòmic, ja que les xifres econòmiques es converteixen en còmplices objectius de la llibertat nacional.

El moviment independentista, des de la dècada del 1990, va començar a fonamentar el seu discurs sobre unes bases econòmiques que reforçaven i, fins i tot, prenien més importància que les de tipus més identitari o de singularitat cultural. Era l'època en què Esquerra Republicana de Catalunya iniciava la demanda del concert econòmic. Un independentisme econòmic que no ha pretès mai ser substitutiu, sinó complementari al fet d'aportar elements objectius i de caràcter més pragmàtic, que poguessin generar adhesions més enllà de les purament identitàries. Ja ho deia l'irònic Josep Pla (1897-1981): «els diners no donen la felicitat, certament, però tampoc són un seriós obstacle».

El creixent sentiment independentista i l'actual crisi econòmica han reforçat la necessitat de reivindicar aquest discurs al nostre país. Aquest article vol ser un exercici de breu revisió dels diversos anàlisis que es fan des de la perspectiva econòmica sobre tot allò que ens comporta la dependència de l'Estat espanyol.

De ben segur que la superació d'aquestes limitacions tampoc no resoldrien l'actual crisi econòmica, però sí que suposarien comptar amb, com a mínim, deu graus de llibertat més per fer polítiques per una Catalunya més justa i més pròspera.

1. Catalunya-Espanya, un balanç fiscal desfavorable...

Les balances fiscals potser són l'argument més clar i amb més trajectòria pel que fa a l'evidència de les relacions econòmiques inequívocament entre

Albert Castellanos
Director de l'agència Talència de la Generalitat de Catalunya
acastellanos@talencia.cat

* Aquest article vol ser un petit i modest homenatge al conjunt d'aportacions argumentals a l'independentisme des de la perspectiva econòmica a la última dècada. Aportacions que l'inclit i ocurrent Miquel Martín Gamisans va batejar com «la càtedra de Karlsruhe».

La dècada de 1990, l'independentisme fonamenta el seu discurs sobre bases econòmiques que li aporten elements objectius i de caràcter pragmàtic, generant noves adhesions

Catalunya i l'Estat espanyol. Les balances fiscals són estimacions que calculen el saldo entre allò que aporten en forma d'impostos i cotitzacions els ciutadans d'un territori i allò que reben en forma de prestacions econòmiques o en espècie. Les diferències són clarament negatives, però la seva dimensió varia en funció dels supòsits¹ aplicats en aquestes estimacions.

En el determini d'aquest balanç hi incideixen molts factors, el principal dels quals és el sistema de finançament autonòmic —a Catalunya actualment està regulat per la Llei Orgànica de Finançament de les Comunitats Autònomes (LOFCA)— però no només. La política estatal d'inversions o el fet de participar en el sistema de Seguretat Social també incideixen en els resultats finals. En certa manera, podríem dir que les balances fiscals són el saldo que n'extreu Catalunya pel fet de formar part del sistema públic espanyol.

Ja el 2005,² aquesta dependència de l'Estat espanyol ens costava —segons els criteris utilitzats a l'estimació— en-

tre 11.003 i 18.595 milions d'euros, que són recursos que paguem a través d'impostos que no retornen en forma de prestacions o serveis públics. Unes quantitats que representen entre 1.604 i 2.622 euros per cada català, i entre un 6,5 i un 10,2% del nostre PIB. Xifres que equivalen en la pitjor de les estimacions, més de la meitat del pressupost de la Generalitat de Catalunya.

2. ...fruit d'una relació injusta

Hi ha economistes³ que minimitzen les derivades i el valor interpretatiu d'aquestes balances fiscals. L'argument principal fa referència al fet que les relacions fiscals no les tenen els territoris sinó les persones. I com que en termes generals la renda mitjana dels catalans és més alta que la d'altres comunitats autònomes, pot considerar-se un fet acceptable que els catalans paguin més del que reben.

Però, realment tot plegat es pot justificar per una qüestió de solidaritat? En el cas que algú se senti plenament espanyol —fins al punt que bona part

de l'esforç «solidari» de redistribució el circumscrivís al territori espanyol— podria acceptar els resultats dels models de finançament dels últims anys? Si analitzem algunes de les condicions que incomplia el model de finançament el 2005⁴ —i que actualment no hi ha garanties prou sòlides perquè no sigui així— la resposta seria clarament negativa:

- D'una banda, es podria esperar d'un sistema de finançament just que les comunitats autònomes amb un balanç fiscal positiu —reben més del que aporten— i que al mateix temps augmenten el seu nivell de renda per càpita, experimentessin al llarg dels anys una reducció d'aquest saldo. Veiem que entre 1985 i 2003 en els casos d'Extremadura, Galícia, Castella i Lleó, Astúries, Cantàbria i Andalusia no és així. A la vegada augmenten la renda per càpita i el seu superàvit fiscal per habitant.
- I d'altra banda, d'un bon sistema de finançament autonòmic també es podria esperar que les comunitats autònomes amb saldos fiscals positius haguessin millorat la seva distribució interna de rendes —reduint, per tant, el seu nivell de desigualtat

1 Els supòsits que fan variar més substancialment el càlcul poden ser la manera com imputem la despesa de l'Estat a Catalunya. Veure CASTELLANOS i LÓPEZ-CASASNOVAS, *Balances fiscals; mètode d'anàlisi i evidència*

2 *Estimació de les balances fiscals de les comunitats autònomes respecte de l'Estat espanyol 1995-2005*

3 Un exemple dels quals és Ángel de la Fuente que compta en la seva obra amb títols com: *Implicaciones de la equiparación de la financiación de Cataluña con los resultados de sistema foral: un análisis preliminar y algunas reflexiones.*

4 LÓPEZ-CASASNOVAS i PONS, *Anàlisi dels fluxos redistribuïts territorials a l'Estat Espanyol*

Les balances fiscals són l'argument més clar i amb major trajectòria pel que fa a l'evidència de la inequitat de les relacions econòmiques entre Catalunya i Espanya

interna. Entre 1991 i 2001 hi ha diverses comunitats autònomes que tot i haver tingut reiteradament una aportació positiva neta a través dels diversos sistemes de finançament, tenen una distribució interna de rendes encara més desigual. Són els casos d'Andalusia, Astúries, Cantàbria, Castella i Lleó, Galícia, Múrcia, Navarra i la Rioja.

És difícil preveure una modificació del sistema de finançament autonòmic que sigui suficient per corregir prou significativament aquest desequilibri i aquests elements inequitatius dins del marc constitucional espanyol. Les últimes modificacions del sistema de finançament autonòmic i, fins i tot, el nou Estatut d'Autonomia han suposat millores tangencials, però no han aconseguit superar la lògica de la LOFCA. Una LOFCA que molt difícilment serà compatible amb criteris de finançament diferencial per part d'una comunitat autònoma respecte la resta, o que limiti per criteris d'equitat —com els exposats— la redistribució de recursos entre comunitats autònomes. I encara menys compatible amb qualsevol model que pugui ser remotament assimilable al concert econòmic.

3. Seguretat social: Una caixa única també desfavorable

Les demandes de concert econòmic han estat i són una via per corregir les inequitats generades pel sistema de finançament autonòmic, regit per les diverses versions de la LOFCA. Però un nou sistema de finançament no ha d'abordar necessàriament un canvi en el sistema de «caixa única» de la Seguretat Social: les cotitzacions que paguem tots els catalans —així com la resta de ciutadans de l'Estat— a través dels nostres salaris, serveixen per pagar les prestacions —com les de jubilació, d'invalidesa...— de tot l'Estat. Per tant, és pertinent conèixer els saldos territorials subjacents d'aquest sistema.

El balanç territorial,⁵ entre cotitzacions i prestacions, és desigual entre comunitats autònomes, essent també Catalunya una de les deficitàries, perquè aporta més del que rep a través del sistema. Al 2008, aquest dèficit de la Seguretat Social comportava que cada català pagava 1.422 euros anuals que servien per complementar les prestacions del conjunt de l'Estat, en comptes d'emprar-se per solventar les nostres mancances. És a dir, la suma de tots els

1.422 euros equival a milions d'euros que es podrien destinar, per exemple, a complementar les pensions de jubilació no contributives o de viudetat de les catalanes i els catalans.

4. Un cost més alt de la vida... sense ajustos

I per què hauríem de voler un complement a les nostres pensions o a qualsevol altra prestació? Doncs perquè el nivell de preus a Catalunya, la cistella de consum⁶ que hem d'afrontar tots plegats, és més alta que a la resta de l'Estat. A títol il·lustratiu, des de 1978 a l'actualitat els preus s'han multiplicat per 6,33 i a l'Estat per 5,82;⁷ és a dir, des dels inicis de la democràcia els preus han augmentat gairebé un 9% més a Catalunya que al conjunt de l'Estat.

En un mercat perfectament competitiu —i sense la intervenció de les administracions públiques— això podria ser considerat un fet merament anecdòtic, ja que l'ajust de l'oferta i la demanda faria que preus més alts acabessin derivant en salaris més alts, i viceversa. I

⁵ *Hacia un sistema público de pensiones sostenible, equitativo y transparente*

⁶ La cistella de consum és el conjunt de béns i serveis que s'estima que consumeix un ciutadà de mitjana i que s'utilitza per calcular l'evolució general dels preus.

⁷ Segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

» En el sistema de caixa única de la Seguretat Social de Catalunya també és deficitària, perquè aporta més diners del que rep en prestacions socials

podríem considerar que és així si no tinguéssim en compte quina és la realitat econòmica del nostre país:

- Bona part dels salaris de les catalanes i dels catalans són fixats d'acord amb convenis de negociació col·lectiva d'àmbit estatal, que no contempen aquest fet diferencial. Concretament, amb les últimes dades de l'Institut Nacional d'Estadística pel 2009 —de caràcter provisional— a Catalunya hi havien 1.576.539 treballadors subjectes a diverses modalitats de conveni col·lectiu de treball que no tenien en compte l'IPC català. Gairebé la meitat de la població que estava ocupada aquell any.
- I ahora, també hi ha un ampli ventall de prestacions públiques d'àmbit estatal que tampoc contempen aquesta diferència. Hi ha un bon conjunt de prestacions sotmeses a la legislació bàsica estatal que s'actualitzen en base a l'evolució de l'Índex de Preus de Consum (IPC) espanyol. Però potser allò més rellevant és identificar aquells col·lectius que les perceben com a única o principal font de renda: els subsidis d'atur —que efectaven directament o indirectament als més de 600.000 catalans desocupats— i les pensions de jubilació contributives —més d'un milió i mig.

Per tant, és lògic pensar que més de la meitat de catalanes i catalans, a banda de suportar un dèficit fiscal rècord al si de la Unió Europea (UE), perden cada any capacitat adquisitiva en la mesura que Catalunya presenta una inflació més alta que la mitjana estatal —ha estat així en els últims trenta anys, i no sembla que hagi de canviar— sense que aquest fet es vegi compensat en la seva principal font d'ingressos.

Això és el que s'anomena «espai laboral català», que ha estat una demanda dels sindicats del nostre país en els últims anys. Un fet que seria perfectament plantejable en el marc d'un estat propi, però difícilment implementable amb l'actual marc legislatiu i de negociació col·lectiva. Val a dir, també, que hi ha economistes i patronals que defensen la indexació dels salaris i les prestacions a l'evolució mitjana de preus a la UE, en la mesura que aquest és teòricament el nostre actual «mercat únic», i no fer-ho minvar els nostres nivells de competitivitat. Però, en tot cas, l'actual conjuntura ens impediria fer aquests plantejaments de forma autònoma.

5. Un Estat car i sobredimensionat ...

Des de principis de la dècada de 1980, l'Estat espanyol va començar a descentralitzar les seves competències, men-

tre les diverses comunitats autònomes van començar a construir les seves estructures de govern. Però l'Administració Central no ha reduït precisament l'estructura al mateix ritme que la seva delegació de competències a la resta d'administracions. Aquest fet genera unes necessitats de finançament d'estructures que, a dret a llei, s'haurien de considerar obsoletes: és a dir, la dependència estatal suposa mantenir estructures administratives que sobrepassen el seu àmbit competencial.

Analitzant els Pressupostos Generals de l'Estat,⁸ d'acord amb l'actual distribució de competències —entre les que es consideren exclusives de l'Estat, les que són exclusives de les comunitats autònomes i les que es podrien considerar compartides— es demostra que:

- La despesa efectuada per l'Estat que respon a les seves competències exclusives és inferior al 50%, concretament del 42,83%.⁹
- La despesa efectuada per l'Estat que respon a competències compartides és d'un 20,93%.
- I més d'un terç de la despesa efectuada per l'Estat, en concret un

8 MARTÍNEZ, *Una estimació dels «serveis i competències de l'Estat» i la contribució de Catalunya*

9 Percentatges extrets de l'estudi referenciat.

El nivell de preus a Catalunya és més elevat que a la resta de l'Estat, mentre que els salaris són fixats per convenis negociats a nivell estatal que no contempen aquest diferencial

36,23%, respon a competències pròpies de les comunitats autònomes.

Per tant, tot i assumir que la despesa que efectua l'Estat en l'exercici de competències exclusives i compartides també té fortes implicacions territorials que no sempre es realitzen amb total equanimitat, l'Estat executa despesa en competències impròpies —que són pròpies de les comunitats autònomes. Un fet que té diverses implicacions:

Un exercici reiterat d'invasió competencial i de descentralització efectiva molt menor que la legalment vigent.

Un sobrefinançament dels pressupostos executats des de l'Administració Central i un finançament insuficient de les comunitats autònomes en exercici de les competències que li són pròpies.

Val a dir que aquestes xifres poden haver evolucionat des de l'exercici pressupostari emprat com a referència a l'estudi, però, en tot cas, és un símptoma clar que la dependència estatal comporta un cost financer molt més elevat del que suposa l'exercici del marc constitucional i estatutari vigent.

6. ...que no ens és útil per posicionar-nos com cal al món...

L'accelerat procés de globalització que hem viscut a les últimes dècades no re-

força precisament el paper dels estats tradicionals. La política econòmica governamental, necessàriament inserida en un context internacional, requereix una aproximació que combini l'actuació dels diferents nivells d'administració per tal que sigui el màxim d'eficient.¹⁰

Pel que fa a la política monetària, els estats membres de la UE han delegat bona part de les seves competències a les institucions europees. I pel que fa a les polítiques de promoció econòmica —política industrial, foment de la innovació i la internacionalització...— cada vegada són majors les evidències que reforcen la necessitat de fer una aproximació territorial —especialment en aquells estats com l'espanyol que contempen realitats econòmiques molt diverses. En aquest sentit, l'economista Alberto Alesina (1957)¹¹ situa, en base a les diverses experiències internacionals, la *no-artificialitat* de les fronteres estatals amb el progrés econòmic i polític de les nacions.

Catalunya necessita tots els instruments al seu abast per competir al món. L'argument de la favorable balança comercial catalana respecte l'Estat —venem més del que comprem a la resta de l'Estat— que sovint s'ha utilitzat per

contraposar el nostre desfavorable balanç fiscal, té cada vegada menys pes a la nostra economia. A banda de la pobresa que presenta aquest argument com a «contrapartida positiva d'espanyolitat» —en la mesura que fa molt temps que no ens trobem en una economia autàrquica— en els últims anys analitzats¹² —entre 1995 i 2006— les vendes de les empreses catalanes a altres països han crescut gairebé el doble que les vendes a l'Estat espanyol —un 8,9% i un 4,5% d'increment respectivament. Aquest fet fa que en els últims exercicis les exportacions catalanes a l'estranger representin gairebé la mateixa xifra del que es ven des de Catalunya al mercat espanyol.

7. ...ni per vertebrar el nostre mercat interior...

I és que el futur per competir estarà en mans, com ens diu Richard Florida (1957),¹³ de les *mega-regions*. Són les *mega-regions* —territoris que van més enllà de les fronteres estatals— aquells que competiran per crear entorns favorables per l'atracció de capitals i de

10 MUSGRAVE, *The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy*

11 ALESINA, *Artificial States*

12 OLIVER, *Canvis estructurals del comerç exterior de mercaderies de Catalunya 1995-2006*

13 FLORIDA, GULDEN i MELANDER, *The Rise of The Mega Region* The Martin Prosperity Institute

» Un 36'23% de la despesa efectuada per l'Estat respon a competències pròpies de les comunitats autònomes, prova de la seva reiterada invasió competencial

Mapa 01

Les dotze *mega-regions* europees més importants

Font: FLORIDA, GULDEN i MELANDER., *The Rise of The Mega Region*

talent: concentren el 66% de l'activitat econòmica mundial i són els entorns on es genera el 85% de la innovació mundial. D'entre aquestes *mega-regions* — que coincideixen sorprenentment amb les emissions de llum nocturna més intensa— en destaca com a onzena més important —amb més de 25 milions de persones en el seu àmbit d'influència— l'anomenada «Barcelona-Lió» —veure mapa 1. Un territori que alguns anomenen Euroregió de l'Arc Mediterrani (EURAM) i que és gairebé coincident amb la regió dels Països Catalans. Una de les claus de la competitivitat d'aquests territoris és, tal i com reconeix el mateix Florida,¹⁴ garantir la seva mobilitat i les connexions internes a través del transport d'alta velocitat. És per aquest motiu que a través de l'Institut d'Economia i Empresa Ignasi Villalonga —en un procés participatiu que agrupa governs autonòmics, institucions i agents socials de molt diversa sensibilitat política— treballaren en el Llibre Blanc de les Infraestructures de l'EURAM. Aquest procés ha servit per a ser reconeguts com a grup d'interès de la Comissió Europea i emetre recomanacions sobre la política comunitària de transports, entre les que destaquen la interconnexió —vial i ferroviària— del corredor mediterrani.

14 FLORIDA, *Barcelona en el Gran Reinicio*

Si ens fixem en quines han estat les prioritats de l'Estat espanyol en matèria de desplegament de l'Alta Velocitat, aquestes no han respost precisament a aquesta necessitat, ni a criteris d'eficiència econòmica. L'inici de l'Alta Velocitat a començaments de la dècada de 1990, amb el tram Madrid-Sevilla fou estimada fins i tot com a deficitària en termes d'anàlisi cost-benefici.¹⁵ Tot i que sigui impossible assegurar quins haurien estat els beneficis d'haver fixat altres prioritats, les variables que acaben determinant la rendibilitat social d'aquests projectes —que pivoten sobre l'evolució de la demanda de transport de persones i mercaderies— ens fan pensar en vint anys de rendibilitats positives si l'Alta Velocitat espanyola s'hagués iniciat pel corredor mediterrani. Rendibilitats que han estat sotmeses, en qualsevol cas, a prioritats i criteris d'Estat no coincidents amb criteris d'eficiència, ni amb els interessos del nostre mercat interior.

8. ...ni per ser plenament internacionals

Un dels principals actius per la internacionalització d'una economia és disposar d'un o més aeroports amb el màxim

de connexions internacionals directes. De fet, alguns índexs internacionals que mesuren l'atractivitat dels estats o de les grans ciutats per a l'establiment de negocis introdueixen la connectivitat internacional de forma directa o indirecta com un dels elements a tenir en compte.

En aquest sentit, el sistema aeroportuari espanyol presenta un centralisme totalment anacrònic, tal i com ens revela Germà Bel (1963):¹⁶ «Espanya és l'únic país de la Unió Europea d'una certa dimensió i població en què els seus aeroports es gestionen de forma totalment centralitzada i integrada, i on la gestió i la propietat recau exclusivament en l'Estat central». Si bé és cert que des de la data de publicació d'aquest informe s'han realitzat algunes propostes per descentralitzar-ne la propietat, no sembla que l'Estat estigui disposat a renunciar a quotes de participació que no garanteixin l'exercici del mateix nivell de control.

Aquest model no únicament ha impedit la gestió del sistema aeroportuari de Catalunya d'acord amb les seves necessitats d'internacionalització, sinó que ha derivat en una assignació de recursos ineficient i excessivament condicionada per lògiques polítiques —com ara el suport electoral o la correspondència entre el partit polític que governa l'Administració de l'Estat i l'autonòmica. El

resultat final, en qualsevol cas, ha estat una política aeroportuària subordinada a les necessitats de Madrid-Barajas, com es desprèn de les xifres següents: entre 1992 i 2004, concentrant únicament el 22,27% del trànsit generat a tot l'Estat, concentra el 57,81% del total de la inversió d'AENA.

9. Una nació sense estat, sense capital d'estat...

I és que encara que molts pensem que Barcelona és la capital d'una nació sense estat, la veritat és que no és el mateix que exercir de capital d'estat. I això té un cost d'oportunitat rellevant: directe —pes de l'Administració Central de l'estat— però sobretot indirecte —inversions i localitzacions empresarials que estan fortament condicionades per la proximitat a on es prenen les decisions polítiques i econòmiques més rellevants.

L'economia urbana ha estudiat abastament els efectes aglomeratius que es produeixen a les grans ciutats, que en general es consideren positius des de la perspectiva del benestar social global¹⁷ i que creixen proporcionalment a la mundialització de la nostra economia. La baixa propensió a la descentralització de l'Administració Central¹⁸ i de les grans empreses anteriorment públi-

15 DE RUS I ANGLADA, *Análisis Coste Beneficio del Tren de Alta Velocidad en España*

» Les deu raons demostren que el balanç per una Catalunya dependent no és massa esperançador. Ara bé, també cal pensar en eines per «mentrestant» no som independents.

ques suposen un actiu que, certament, no ens juga a favor.

...i sense política fiscal i econòmica pròpies

Si fóssim capaços de determinar quins són els principals instruments de política econòmica existents en podríem distingir les tres tipologies més importants: política monetària i canviària, polítiques de promoció econòmica i política fiscal. Ja hem comentat al punt 6 que la política monetària està exercida per les autoritats europees. Les polítiques de promoció econòmica des de Catalunya estan molt limitades per molts dels motius que hem exposat fins ara. I pel que fa a les polítiques fiscals, estan limitades per un marc competencial que li atorga a Catalunya un marge de discrecionalitat excessivament reduït per adaptar-se a les necessitats pròpies de la seva economia. Aquest fet deriva en que les decisions preses sobre les principals figures tributàries — IRPF, Impost sobre el benefici de les societats, IVA i Impostos especials— des de l'òrgan legislatiu espanyol —el Congrés dels Diputats— no reflecteixin les necessitats específiques de Catalunya. És cert que el context europeu tendeix progressivament cap a l'harmonització fiscal d'aquestes figures entre els es-

tats membres, però els estats membres encara compten amb un nivell d'autonomia més que considerable.

El fet més paradigmàtic el trobem en la Reforma Fiscal aprovada pel Congrés dels Diputats el 2006. S'impulsa una reforma de l'Impost sobre el benefici de les Societats amb l'objectiu de simplificar-lo suprimint la major part de deduccions. Aquest fet —que en principi beneficiava les petites i mitjanes empreses, ja que eren les que tenien menys facilitats i recursos per «aprofitar» un complex mapa de deduccions— suprimí una sèrie d'incentius que eren especialment favorables per a les empreses catalanes i pel que ha de ser el nostre model de creixement:

La supressió de les deduccions associades a activitats d'internacionalització, quan actualment les exportacions catalanes representen més d'un terç de les que es realitzen a tot l'Estat —molt per sobre del pes econòmic de Catalunya.

La supressió de les deduccions per despeses vinculades a projectes de recerca, desenvolupament i innovació —que en principi queda posposat fins el 2011— també efecta especialment Catalunya, en la mesura que concentra el 25% de les empreses innovadores del conjunt de l'Estat.

Comentaris finals

Tot i que els efectes de la dependència de l'Estat espanyol requereixin un anàlisi molt més profund, les deu raons exposades són una bona mostra que el balanç per una Catalunya «depenent» no és massa esperançador. El moviment independentista requerirà nous elements en aquestes línies d'anàlisi no únicament per visualitzar els avantatges pràctics i efectius que comporta l'independentisme com a opció política, sinó també per fer un discurs i ser consistents en l'impuls de polítiques governamentals que pensin en clau de país en el «mentrestant».

En definitiva, es tracta d'introduir una nova manera de pensar: ser objectivament conscients, més enllà de filies i fòbies, que en les decisions que encara es prenen o passen per Madrid —també les de caràcter econòmic— Catalunya només representa una sisena part del Congrés de Diputats espanyol. I això, suposant que sempre ens poséssim d'acord... Només depèn de nosaltres que vulguem que segueixi essent així. ◀

MÉS INFORMACIÓ

ALESINA, Alberto. «Artificial States». A *NBER Working Paper*, 2006, núm. 12.328.

BEL, Germà i FAGEDA, Xavier. *Aeroports i Globalització. Opcions de gestió aeroportuària i implicacions sobre el territori*. Barcelona: IERMB, 2006.

CASTELLANOS, Albert i LÓPEZ-CASASNOVAS, Guillem. «Balances fiscals; mètode d'anàlisi i evidència». A *Nota d'economia*, 2003, núm. 75, p.75-85.

CASTELLANOS, Albert i LÓPEZ-CASASNOVAS, Guillem. *Estimació de les balances fiscals de les comunitats autònomes respecte de l'Estat espanyol 1995-2005*. Barcelona: Fundació Josep Irla, 2008.

Estat espanyol. Llei orgànica 7/2001, de 27 de desembre, de modificació de la Llei orgànica 8/1980, de 22 de setembre, de finançament de les Comunitats Autònomes. *Boletín Oficial del Estado*, de 31 de desembre de 2001, núm. 313.

FLORIDA, Richard, GULDEN, Tim i MELANDER, Charlotta. *The Rise of The Mega Region*. Toronto: The Martin Prosperity Institute, 2007.

FLORIDA, Richard. «Barcelona en el Gran Reinicio». A *El País Negocios*, del 10 octubre de 2010.

FLORIDA, Richard. *Hacia un sistema público de pensiones sostenible, equitativo y transparente*. Madrid: FEDEA, 2008.

FUENTE, Ángel de la. *Implicaciones de la equiparación de la financiación de Cataluña con los resultados de sistema foral: un análisis preliminar*

y algunas reflexiones. Madrid: FEDEA, 2008.
Llibre blanc de les infraestructures de l'Euram: document de treball de l'Euroregió de l'Arc Mediterrani sobre les infraestructures 2008-2010. València: Institut d'Economia i Empresa Ignasi Villalonga, 2008.

LÓPEZ CASASNOVAS, Guillem i PONS, Jordi. *Anàlisi dels fluxos redistributius territorials a l'Estat Espanyol*. Barcelona: Fundació Josep Irla, 2005.

MARTÍNEZ, Esther. *Una estimació dels «serveis i competències de l'Estat» i la contribució de Catalunya*. Barcelona: Fundació Josep Irla, 2006.

MUSGRAVE, Richard A. *The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy*. Nova York: McGraw-Hil, 1959.

OLIVER, Josep. *Canvis estructurals del comerç exterior de mercaderies de Catalunya 1995-2006*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Economia i Finances, 2009.

RUS, Ginés de i INGLADA Vicente. «Análisis Coste Beneficio del Tren de Alta Velocidad en España». A *Revista de Economía Aplicada*, 1993, vol. 1, núm. 3, p.27-48.

TABUCHI, Takatoshi. «Urban Agglomeration and Dispersion: A Synthesis of Alonso and Krugman». A *Journal of Urban Economics*, 1998, vol. 44, núm. 3, p.333-351.